

Horthy, Gömbös és Hóman is, és bár jó néhány értékes javaslat került elő, gyakorlati eredmény nem született: a két közösség továbbra is külön, sokszor ellentétes utat követett.

Gömbös új hangneme és megváltozott magatartása, a húszas évekhez hasonlóan, most is gyakorlati megfontolásokból eredt, és nem jelentette, hogy Gömbös érzelmei változtak volna meg. Közvetlen feladata az volt, hogy a magyar gazdaságot a gazdasági válság következményeitől megszabadítsa, s ehhez igencsak kívánatos volt, ha éppen nem elengedhetetlen, hogy megnyerje a pénzügyi és üzleti életben tevékenykedő zsidók támogatását. Korábban gyakran emlegette, hogy csökkenteni kellene a zsidó befolyást ezeken a területeken, de azok között a súlyos viszonyok között, amelyek kormányra kerülésekor uralkodtak, ennek megvalósítása lehetetlen volt. A főhivatalnokok fajvédő beállítottsága jótányt sem változott ezekben az években, erről tanúskodik az első olyan minisztertanácsi ülés jegyzőkönyve, amelyet már Gömbös vezetett le. Az 1933. március 18-i ülésen áttekintették a belső és Magyarországgal kapcsolatos nemzetközi helyzetet, és meghallgatták Horthy kívánságát, aki szerint foglalkozni kellene „úgy a szellemi, mint a fizikai kiválasztás gondolatával”, mert ettől függ „a nemzet fejlesztése... a faj egészséges és erős voltának kérdése”³⁷. Fenti faji jellegű nézeteit ugyanabban az évben valamivel később részletesebben is kifejtette egy Gömböshöz intézett levelében. A kormányzót aggodalommal töltötte el a magyarság legértékesebb elemeinek állapota, s annak az óhajának adott kifejezést, hogy erősíteni kellene a magyarság súlyát a tisztikarban, a köztisztviselők körében, a középosztálybeli értelmiségiek és általában a tehetősebb rétegek között. Ezzel párhuzamosan viszont gátat vetni a fajilag „nemkívánatos elemek” szaporodásának, érteve ezen a betegeket, a bűnözőket, a szellemi fogyatékosokat és a munkakerülőket.³⁸ A zsidókról nem esett szó. Mindazonáltal a liberálisok körében számoltak azzal, hogy amikor oly elterjedt a fajnemesítés gondolata és oly erőteljesen tör előre az antiszemitizmus, a zsidók nem várhatnak védelmet egy olyan politikus részéről, mint amilyen Gömbös, akinek múltja nyitott könyv volt a számukra. 1936 tavaszán oly magasra csapott a zsidók elleni uszítás, hogy főleg felsőoktatási tanintézetekben számos antiszemita kilengés történt. A Pázmány Péter Tudományegyetemen és a budapesti Műegyetemen zsidó diákokat inzultáltak.

Gömbös nemcsak a zsidókérdésben tanúsított gyakorlati és átmeneti taktikai megfontolásokból opportunus magatartást, hanem általában ez jellemezte egész belpolitikáját. Hivatali idejének első tizennyolc hónapjában, amikor hatalmi bázisa még nem volt eléggé kiépítve, óvatos mértéktartással politizált, amivel megnyerte a Bethlen-csoport tetszését, és saját szélsőjobboldali támogatóit sem haragította magára. A korszak közvetlen